

**OPEN
MONUMENTEN
DAG**

**VRIENDEN
LOTERIJ**
elke dag plezier

zaterdag, van 12.00 - 17:00 uur

ZOETERWOUDE

12 september 2026

**10 prachtige locaties
+ een leuke fietsroute**

Voorwoord

Beste lezer,

Dit jaar voelt de Open Monumentendag in Zoeterwoude extra bijzonder. In 2026 vieren we namelijk dat onze gemeente 750 jaar bestaat. Een prachtige mijlpaal die ons uitnodigt om stil te staan bij de rijke geschiedenis van Zoeterwoude.

Die geschiedenis is op veel plekken nog zichtbaar. In kerken, boerderijen, woningen en andere monumenten komen de verhalen van generaties Zoeterwoudenaren tot leven. Daarom zijn we ontzettend blij dat zoveel monumenteigenaren, beheerders en vrijwilligers bereid zijn geweest hun deuren voor bezoekers open te stellen. Dankzij hun inzet kunnen we met eigen ogen bekijken wat Zoeterwoude door de eeuwen heen heeft gevormd.

De Open Monumentendag is een mooie gelegenheid om bekende plekken opnieuw te bekijken en verborgen parels te ontdekken. We hopen dat dit programma u inspireert en verrast, en dat het bijdraagt aan de trots op onze bijzondere gemeente.

Ik wens u, mede namens het Comité Open Monumentendag Zoeterwoude, veel plezier tijdens het ontdekken van 750 jaar Zoeterwoude.

Arjan Agema,
wethouder Cultureel erfgoed, kunst en monumenten

Verhalenavond

MONUMENTEN van ZOETERWOUDE

Donderdag
10 september
Dorpskerk,
19:30 uur

Voorafgaand aan de Open Monumentendag 2026 is er op donderdag 10 september in de Dorpskerk Zoeterwoude van 19:30 - 21:30 uur een speciale verhalenavond. Verhalenverteller Wil van Leeuwen zal de 'belevissen' van een aantal Zoeterwoudse monumenten door de tijd heen uitlichten.

WAT KUNT U VERWACHTEN?

Wil van Leeuwen: "Vanuit ons perspectief staat een monument er gewoon, maar met wat verbindt dit monument ons en wat heeft het gevormd tot wat het nu is?"

Het wordt geen lezing met losse feiten of over architectuur, maar verhalen van lang geleden en van nu. Bijzondere gebeurtenissen maken niet alleen een verhaal maar ook het belang van monumenten duidelijk.

Er is om hen gevochten, gelogen over hun waarde of gebeden om hun behoud, en soms werd een monument zelfs in brand gestoken om een stad te redden. Gebouwen hebben heel veel gehoord. Ik luister er graag naar.

We gaan met mijn verhalen eeuwen terug en weer naar de tegenwoordige tijd, op zoek naar verbanden. We nemen een loopje met de tijd en soms met de waarheid. Kortom, verhalen, want zonder verhalen kunnen we niet leven."

**Dorpskerk Zoeterwoude, Dorpsstraat 17.
Donderdag 10 september, 19:30 - 21:30 uur.
De toegang is gratis.**

ja

nee

ja

zaterdag, van 11.00 - 17.00 uur. Open Monumentendag Zoeterwoude wordt hier om 11:00 uur feestelijk geopend.

ja

ja

In 2026 bestaat de Groote Molen precies 400 jaar. De opening van de Open Monumentendag Zoeterwoude wordt daarom dit jaar feestelijk geopend door onder andere onze nieuwe burgemeester Carla Breuer.

De Groote Molen is een karakteristieke windmolen die sinds 1626 het landschap van Zoeterwoude-Rijndijk siert. Hij werd gebouwd om water uit de Groote Polder af te voeren. De huidige molen is de derde op deze plek; de eerste Groote Molen stond hier al in 1485. Het is een zogenoemde wipmolen, herkenbaar aan de smalle taille tussen het draaibare bovenhuis en de piramidevormige onderbouw.

CRUCIALE ROL

Eeuwenlang speelde de molen een cruciale rol in het drooghouden van de polders rond Zoeterwoude en daarmee in het ontstaan van het landschap zoals we dat vandaag kennen. In 1953 kreeg de molen een dieselmotor als hulpkracht.

Sinds 1972 wordt de Groote Polder bemalen door een elektrisch gemaal op een andere locatie. Door de aanleg van een industrieterrein kon de molen namelijk niet langer afwateren op de Oude Rijn. Toch bleef de molen behouden en maalvaardig.

Feestelijke
opening van
de Open
Monumentendag
om 11:00 uur.

Bijzonder is dat de molen bijna drie eeuwen heeft gefunctioneerd met een houten bovenas. Pas in 1917 werd deze vervangen door een gietijzeren exemplaar, destijds een investering van maar liefst 1.700 gulden. Een zware storm op 2 april 1973 maakte echter abrupt een einde aan dat verhaal. De koker brak af, waarna het bovenhuis met wieken en al naar beneden stortte en vrijwel volledig werd verwoest.

RESTAURATIE

De restauratie volgde in 1975 en 1976 onder leiding van de Rijnlandse Molenstichting. Daarbij werden het bovenhuis en de koker volledig opnieuw opgebouwd. Opmerkelijk genoeg gebeurde deze restauratie grotendeels op traditionele wijze, zonder gebruik van een hijskraan. Sindsdien is de molen weer maalvaardig en regelmatig draaiend te bewonderen.

In het jaar waarin de gemeente Zoeterwoude 750 jaar bestaat, herinnert de Groote Molen aan de eeuwenlange strijd tegen het water. Zonder molens als deze, zou een groot deel van het huidige Zoeterwoude niet bewoonbaar zijn geweest. Met zijn imposante wieken van 25 meter blijft de molen een van de meest herkenbare monumenten van de gemeente.

Foto's: molenaar Pieter Hellinga

van 11:00 - 14:00 uur met rondleidingen.
LET OP: Rondleiding vooraf reserveren via
www.monumentendag.nl/zoeterwoude.
 Kom op tijd, want het pendelbusje wacht niet.

VEILIGHEID:

De Barremolen staat op het terrein van een werkende bierbrouwerij. Toegang naar de molen alleen via de speciale pendelbusjes. Let ook op uw kleding: geen losse en/of wapperende kleding, sjaals etc.

De Barremolen is een van de beeldbepalende monumenten van Zoeterwoude-Rijndijk. Deze achtkante poldermolen werd gebouwd in 1661 om de Barrepolder droog te houden. Volgens een oude theorie stond de molen oorspronkelijk in Noord-Holland en werd hij rond 1687 naar Zoeterwoude verplaatst. De eerste vermelding van de molen in Zoeterwoude dateert

inderdaad uit dat jaar. Het verplaatsen en hergebruiken van poldermolens was in die tijd overigens niet ongebruikelijk.

BELANGIJKE ROL

Eeuwenlang zorgde de Barremolen ervoor dat overtollig water uit de polder werd afgevoerd naar de Oude Rijn. Daarmee speelde hij een belangrijke rol in het behoud van het landschap en de leefbaarheid van het gebied.

Foto's: Moniek van Sandick

Toen moderne gemalen deze taak overnamen, verloor de molen zijn oorspronkelijke functie, maar bleef hij als monument behouden.

De geschiedenis van de Barremolen kent ook uitdagingen. In de jaren tachtig werd de fundering aan de oostzijde versterkt met heipalen om verzakking tegen te gaan. Later bleek ook de westzijde aandacht nodig te hebben. Dankzij restauraties en herstelwerkzaamheden is de molen behouden gebleven voor toekomstige generaties. Sinds 1971 is de Barremolen eigendom van de brouwerij.

In het jaar waarin de gemeente Zoeterwoude 750 jaar bestaat, vertelt de Barremolen het verhaal van de eeuwenlange strijd tegen het water. Samen met de Groote Molen en molen Zelden van Passe vormt hij een tastbare herinnering aan het molenerfgoed dat het landschap van Zoeterwoude mede heeft gevormd.

De Goede-Herderkerk (ook wel 'Meerburgkerk', naar de buurt waarin zij staat) is een rooms-katholiek kerkgebouw aan de Hoge Rijndijk. Het werd in 1896 officieel in gebruik genomen. Architect J.H. Tonnaer ontwierp een Neo-Romaanse kruisbasiliek met een markante koepel en twee klokkentorens, gebouwd door aannemer C.P.W. Dessing.

De kleurige decoratie van het interieur werd in 1957 overschilderd met een laag witte latexverf, in opdracht van de pastoor die een meer eigentijdse uitstraling voorstond getuige ook de zes prachtige glas-inloodramen in de absis, die in datzelfde jaar zijn geplaatst door glazenier K.T. Trautwein.

RESTAURATIE

Tijdens de ingrijpende restauratie en herinrichting van de kerk in 2016 werden de kleurige muurdecoraties in ere hersteld; aangebracht met silicaatverf bleken ze nog grotendeels ongeschonden aanwezig onder de witte muurverf. Een corridor met verschuifbare wandpanelen van glas werd midden in het gebouw

Foto's: Moniek van Sandick

geplaatst, lopend van de zij-ingang aan de Rijndijkzijde naar de nieuwe zij-ingang aan de kerhofzijde. Zo ontstonden twee gescheiden maar samen te voegen ruimtes: de kerkzaal aan de oostzijde en aan de westzijde (bij de oude hoofdingang) een multifunctionele ruimte.

Een groot deel van het meubilair is afkomstig uit de Leiderdorpse Menswording-kerk, die inmiddels gesloten is. Zo herbergt dit godshuis, eind 2016 toegewijd aan de Goede Herder, een vernieuwde geloofsgemeenschap waar katholieken uit Zoeterwoude-Rijndijk, Leiderdorp en de wijk Roomburg in Leiden samenkomen om te vieren, dienen en leren.

In het jaar waarin de gemeente Zoeterwoude 750 jaar bestaat, herinnert de Goede-Herderkerk aan een belangrijk hoofdstuk uit de geschiedenis van Zoeterwoude-Rijndijk. Al generaties lang vormt zij een herkenningspunt langs de Oude Rijn en een plek waar geloof, gemeenschap en geschiedenis samenkomen.

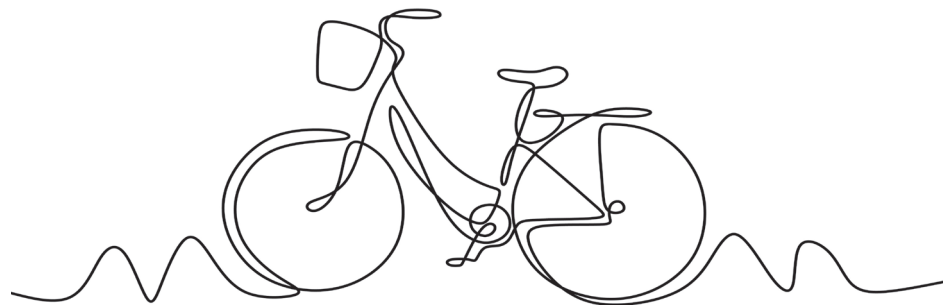
Fietsroute

Stap op de fiets en geniet van de open monumenten in Zoeterwoude!

Ontdek de monumenten langs de route en laat u onderweg verrassen door het rijke erfgoed en landschap om u heen. Met de IZI.travel-app luistert u onderweg naar verhalen en achtergrondinformatie die de omgeving tot leven brengen.

HOE WERKT HET?

- Download de IZI.travel-app en zoek op Zoeterwoude
- of scan de onderstaande QR-code.

Belangrijk: tijdens deze fietstocht bent u een verkeersdeelnemer. Houd u aan de regels en zorg voor een goede doorgang voor overige verkeersdeelnemers.

Foto: Ilse van Vliet

Boerderij Altijd Zorg is een monumentale langgevelboerderij uit circa 1740, herkenbaar aan de groen en rood geschilderde raampartijen en de omringende leilinden die het erf al generaties lang markeren.

De boerderij kent een lange agrarische geschiedenis en was oorspronkelijk een zogenoemde krukhuisboerderij.

Bij latere verbouwingen is een deel

van de oorspronkelijke uitbouw gesloopt, waarbij hergebruik van materialen is toegepast: stenen uit de afbraak zijn verwerkt in de bouw van het zomerhuis.

EDUCATIE

Tot 1 mei 2017 was hier nog melkvee in de stal aanwezig. Daarna is het bedrijf doorontwikkeld naar een rundvee-opfokbedrijf met kaasmakerij en een educatieve tak. De kaasbereiding vindt plaats in het voormalige stalgedeelte, met rauwe melk van boeren uit de omgeving. Belangrijk daarbij is dat het kaasmaken hier al generaties lang wordt doorgegeven, van moeder op (schoon) dochter, waardoor ambacht en familiegeschiedenis sterk met elkaar verweven zijn gebleven. De boerderij werd in 1999 bekroond voor de zorgvuldige instandhouding van het monumentale erfgoed en werd in 2003 bezocht door koningin Beatrix, als erkenning voor het levende agrarische en ambachtelijke karakter.

In het jaar dat Zoeterwoude 750 jaar bestaat, laat Altijd Zorg zien hoe een eeuwenoud boerenbedrijf kan blijven vernieuwen zonder zijn wortels te verliezen, waar landbouw, erfgoed en educatie samenkomen op een erf.

De St-Jan's Onthoofdingskerk in de Zuidbuurt is een neogotische kerk die tussen 1902 en 1904 werd gebouwd naar een ontwerp van architecten Joseph Cuypers en Jan Stuyt. Bijzonder is de manier waarop de kerk werd gebouwd: een deel van de nieuwe kerk verrees over de bestaande waterstaatskerk uit 1843. Zo konden de parochianen tijdens de bouw gewoon de mis bezoeken. Pas toen het nieuwe kerkdeel in gebruik werd genomen, is de oude kerk afgebroken en werd de nieuwe kerk voltooid. De relatief afgelegen ligging van de kerk is te verklaren door een verbod dat tot 1853 gold op de bouw van rooms-katholieke kerken binnen een straal van 1.200 meter van een protestantse kerk.

De geschiedenis van de kerk kreeg een ingrijpende wending op 12 juni 1964. Tijdens werkzaamheden aan de dakgoten ontstond brand, waardoor een groot deel van de kerk verloren ging. Bij de herbouw werd besloten slechts een deel van het oorspronkelijke gebouw terug te brengen. Daardoor heeft de kerk nog altijd haar opvallende, ingekorte vorm. Opmerkelijk is dat het hoofdaltaar de brand vrijwel ongeschonden doorstond. Zelfs de bloemen van een huwelijk dat de dag ervoor had plaatsgevonden, bleven behouden.

Sinds 2018 zorgt een trompe-l'oeil muurschildering achter het altaar voor de optische illusie van het verdwenen priesterkoor. Zo krijgt de oorspronkelijke kerk op een bijzondere manier weer haar oude uitstraling terug.

Foto: Bestuur St.-Jan

In het jaar waarin Zoeterwoude 750 jaar bestaat, vertelt de St-Jan's Onthoofdingskerk het verhaal van geloof, verbondenheid en veerkracht.

ja

WC ja

ja

nee

zaterdag van
12:00 - 17:00 uur

Dit gemeentelijk monument is als boerderij in 1921 door de Zoeterwoudse aannemer Paardekooper gebouwd. 'Op staal', zoals dat heet. Dat wil zeggen, zonder onderheing, grotendeels op veengrond. De eensteens muur van het gebouw heeft geen spouw. Verder het land in, bij het 'koeienbosje', moet lang geleden een boerderij hebben gestaan, die 'Mieningsbrug' heette, waarschijnlijk op een kleiplaat. Het perceel is een halve hectare groot. Het 'kaashuis', waar boer Onderwater tot zijn vertrek in 1981 dagelijks kaas maakte, staat achter de boerderij. Omdat zijn bedrijf van maar zo'n negen hectare, op den duur niet levensvatbaar was, vertrok hij naar Bodegraven. De boerderij verkocht hij aan de familie Kolff-Haantjes, het meeste land aan anderen.

De familie Kolff verving de oude hooiberg van beton en golfplatenijzer door een nieuwe van hout op een andere plek. Ze voegde bovendien een 'klompenhok' en een tuinmuur op het noorden toe en verbouwde de stal tot een tentoonstellingsruimte; 'Galerie Kolff'. Elk jaar zijn er 's zomers enkele

tentoonstellingen, meestal met werk van uit de streek afkomstige kunstenaars.

In het achterhuis werd gekookt. De gemetselde spoelbak is gebouwd voor het reinigen van melkbussen. Boven de kelder bevindt zich een opkamer. Op het weiland staat een boomgaard met hoogstam-vruchtbomen en enkele schaaapjes.

Foto: Annemarie Kolff

Open Monumentendag - 12 september 2026

nee

WC nee

ja

ja

za 12:00 - 17:00 uur
Fototentoonstelling op het erf

Noordbuurtseweg 35 is een monumentaal herenhuis in het lint van Zoeterwoude-Dorp, gelegen aan de Noordbuurtseweg.

Het pand dateert uit 1850 en maakt deel uit van het bebouwingslint dat de ontwikkeling van het dorp langs de veenweidegebieden zichtbaar maakt.

Foto: uit archief bewoners

HET EILAND

Het herenhuis heeft door de jaren heen verschillende verbouwingen ondergaan. Het gebouw maakt onderdeel uit van het gemeentelijk erfgoed en wordt gezien als een beeldbepalend pand binnen de Noordbuurtseweg. Dit gedeelte van de Noordbuurt wordt ook wel "het eiland" genoemd. Tegenwoordig is de woning volledig in gebruik als woonhuis en vormt het een van de grotere erven in de straat, met een ruim perceel en bijgebouwen.

In het jaar dat Zoeterwoude 750 jaar bestaat, laat Noordbuurtseweg 35 met een fototentoonstelling op het erf zien hoe historische bebouwing in het lint mee blijft bewegen met de tijd, terwijl de structuur van het oude polderlandschap zichtbaar blijft in het hart van het dorp.

Open Monumentendag - 12 september 2026

ja

ja

ja

zaterdag en zondag open
Inclusief film, organist en
zangkoor

ja

ja

De Dorpskerk is het oudste gebouw van Zoeterwoude en vormt al eeuwenlang het hart van het dorp. Het is een laatgotische kruiskerk, waarbij de plattegrond de vorm van een kruis heeft. Het koor, de 'bovenkant' van het kruis, is het oudste deel van het huidige gebouw en werd rond 1475 gebouwd. De toenmalige katholieke kerk was gewijd aan de heilige Lebuïnes.

DE GEUZEN STAKEN DE KERK IN BRAND

Tijdens het Beleg van Leiden in 1574 werd Zoeterwoude bezet door Spaanse troepen. Bij het Ontzet van Leiden staken de geuzen de kerk in brand. Grote delen bleven daarna lange tijd als ruïne achter.

Vanaf 1615 werd de kerk herbouwd voor de protestantse gemeenschap. De verwoesting van de kerk maakte deel uit van een veel grotere vernietiging, waarbij vrijwel het hele dorp werd platgebrand om de Spanjaarden geen onderdak meer te bieden.

In de eeuwen daarna werd de kerk verschillende keren hersteld, onder meer na zware stormen in 1717 en 1737. Een ingrijpende restauratie vond plaats tussen 1949 en 1955 onder leiding van architect Piet

Foto's: Ilse van Vliet

van der Sterre, specialist in monumentenzorg.

RIJKSMONUMENT

Sinds 1968 zijn zowel de kerk als de toren aangewezen als rijksmonument. In de toren bevindt zich een bijzonder mechanisch smeedijzeren klokkurwerk uit 1722. Ook binnen zijn fraaie historische elementen te bewonderen, waaronder een preekstoel uit het midden van de 17e eeuw en tekstborden uit 1661.

Het huidige orgel is eveneens een monument op zich. Het werd in 1869 gebouwd door de firma L. van Dam en Zonen. Dit orgel stond oorspronkelijk in het Friese Jirnsom en kreeg in 2013, na restauratie en overplaatsing, een nieuw thuis in de Dorpskerk van Zoeterwoude.

In het jaar waarin de gemeente Zoeterwoude 750 jaar bestaat, vertelt de Dorpskerk als geen ander monument het verhaal van de veerkracht van het dorp. Oorlogen, stormen en eeuwen van verandering hebben hun sporen nagelaten, maar de kerk staat nog altijd trots in het centrum van de gemeenschap.

Foto: Ilse van Vliet

Veldzicht is een karakteristieke villa-boerderij aan de Dorpsstraat in Zoeterwoude-Dorp. De villa is rond 1870 gebouwd in eclectische stijl met verfijnde details die nog altijd verwijzen naar de welstand van die periode. De ligging in het oude lint van het dorp onderstreept de historische structuur van het landschap, waar bebouwing en agrarische functies eeuwenlang met elkaar verweven zijn geweest.

DIVERSE FUNCTIES

De villa is uitgevoerd als gepleisterd landhuis met een haaks aangebouwd koetshuis, wat typerend is voor de combinatie van wonen en agrarisch beheer in die tijd. De architectuur valt op door de blokvormige opzet en de zorgvuldige detaillering, waarmee het gebouw zich onderscheidt van de meer traditionele boerderijen in de omgeving. In de loop der jaren kreeg Huize Veldzicht verschillende functies en bewoners, waaronder medische bewoning. Inmiddels is de 4e generatie huisartsen gevestigd in Veldzicht. Daarmee bleef het pand steeds een herkenbaar en bewoond onderdeel van het dorpslint, zonder zijn oorspronkelijke karakter te verliezen.

In het jaar waarin Zoeterwoude 750 jaar bestaat, herinnert Veldzicht aan de ontwikkeling van het dorp langs zijn historische linten. Het laat zien hoe een landhuis uit de 19e eeuw nog altijd onderdeel is van het levende dorpsverhaal.

Zelden van Passe, ook wel de Grote Westeinder, is de naam van een karakteristieke poldermolen in Zoeterwoude, gelegen in de Groote Westeindsche polder aan de rand van het dorp. De molen werd gebouwd in 1642 en behoort tot de oudste nog bestaande watermolens in de regio. Hij werd gerealiseerd na de samenvoeging van meerdere kleine poldertjes, met als doel het waterbeheer in het gebied te centraliseren onder één krachtige bemaling. De molen heeft eeuwenlang een cruciale rol gespeeld in het drooghouden van het veenweidegebied rond Zoeterwoude, waar het waterpeil voortdurend nauwkeurig moest worden gereguleerd om landbouw mogelijk te maken.

DE NAAM "ZELDEN VAN PASSE"

De naam "Zelden van Passe" verwijst naar het feit dat de molen voor de boeren in het gebied niet altijd even praktisch was, omdat het waterpeil voortdurend in balans moest worden gehouden tussen voldoende drooglegging en bevaarbaarheid van de sloten. Hierdoor kwam de molen letterlijk "zelden van pas", wat de naam verklaart.

Foto: Ilse van Vliet

In het jaar dat Zoeterwoude 750 jaar bestaat, herinnert Zelden van Passe ons aan de eeuwenlange strijd én samenwerking met het water. Het is een monument dat laat zien hoe essentieel waterbeheer altijd is geweest voor het ontstaan en voortbestaan van het dorp.

Colofon:

Comité Open Monumentendag Zoeterwoude:

Moniek van Sandick (voorzitter), Carla Beverwijk (secretaris), Roland Brandsma (penningmeester), Bo Snier (bestuurslid)

Teksten: Bo Snier

Vormgeving: Ilse van Vliet

Fietsroute: Henk Oostdam en Peter Kortekaas

Distributie: Willem Siera

Namens de gemeente Zoeterwoude:

Anne Stikkeldam, Britt Verzendaal, Erik Spanjer en Mirjam van Es

Oplage: 750

Scan de QR code voor de website van de
Open Monumentendag 2026.
www.openmonumentendag.nl/zoeterwoude

